

5. Industria alimentară – prelucrarea produselor

O industrie alimentară competitivă care funcționează bine este o condiție esențială pentru aderarea la Uniunea Europeană. Privatizarea sectorului alimentar românesc aproape că s-a încheiat, dar se mai resimte încă o prezență puternică a statului în unele subsectoare. Progresul înregistrat de privatizare e posibil să fi contribuit la creșterea producției și a productivității în industria alimentară, începând cu anul 1990. Opțiunile pentru proprietatea privată au atras, de asemenea, un flux crescut de investiții străine directe, dar nivelul ISD în sectorul alimentar (și în agricultura primară) rămâne totuși scăzut. Mai mult, investitorii străini preferă în general sectorul comerțului cu amănuntul și al restaurantelor, în timp ce ISD în sectorul de prelucrare sunt limitate la fabricile de bere și fabricile de lapte. Drept rezultat, micii proprietari privați (care reprezintă două treimi din sector) sunt în general lipsiți de resurse financiare pentru îmbunătățiri tehnologice, iar fabricile de stat supradimensionate, cu tehnologie învechită, lucrează cu o capacitate și eficiență scăzute. Privatizarea procesatorilor de stat care au mai rămas (în special în subsectoarele importante ale zahărului și fructelor) în combinație cu o promovare agresivă a ISD ar trebui să devină o prioritate de prim rang.

5.1. Performanța și structura sectorului

Industria alimentară a României reprezintă 14% din producția industrială totală a țării (18% din total industriei prelucrătoare), iar valoarea producției sale a fost mai mare cu 43,5% în decembrie 2004 față de anul 2000 (comparativ cu creșterea de 25,0% pe total industrie prelucrătoare) în termeni reali³⁹.

Tabelele 5.1 și 5.2 trec în revistă evoluția performanței industriei prelucrătoare alimentare în perioada 1998-2003. Prezentarea evoluției producției fizice (**Tabelul 5.2**) în paralel cu evoluția valorii producției (**Tabelul 5.1**) relevă o ușoară deplasare a orientării sectorului de procesare spre produse cu valoare relativ mai mare.

Tabelul 5.1. Valoarea producției în industria alimentară și a băuturilor

	Valoarea producției					
	<i>[milioane lei în prețuri constante 1990; IPC deflatat]</i>					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Total	90489,1	71031,6	90857,5	91690,1	89975,9	96963,9
Produse din carne și carne de pasăre	14149,0	12550,3	15751,6	19799,7	18723,0	17628,0
Produse din pește	164,9	160,0	293,4	574,1	310,6	398,8
Procesarea fructelor și legumelor	1790,7	1424,2	1809,1	1478,5	1589,7	2157,3
Uleiuri și grăsimi	5972,3	6058,7	6469,1	7420,9	12221,4	5429,0
Produse lactate	3827,0	3498,3	6191,1	5118,0	5553,0	6906,2
Sector morărit	7630,7	5934,0	10950,4	8742,2	8656,5	13511,3
Sector panificație	25414,1	10557,9	13461,7	13839,0	11186,3	17049,4
Zahăr și produse pe bază de zahăr	3835,4	5245,3	4052,7	5917,8	4616,1	4781,3
Vin, bere, băuturi alcoolice	17562,1	15424,9	21377,2	16240,7	14657,1	16594,7
Ape minerale	7962,3	6989,8	6818,9	7348,9	7208,3	7725,9
Altele	2180,8	3188,2	3682,3	5210,3	5253,8	4782,0

Sursa: Institutul Național de Statistică.

³⁹ Pe baza unui indice de tip Laspeyres.

Tabelul 5.2. Dinamica producției de alimente și băuturi, 1998-2003

<i>Produse principale</i>		1998	1999	2000	2001	2002	2003*	'03/'98 [%]
Carne	<i>mii tone</i>	374	361	259	248	238	227	60,7
Produse din carne	<i>mii tone</i>	129	147	127	138	136	136	105,4
Conserve de carne	<i>mii tone</i>	10	10	11	14	15	19	190,0
Pește semiconservat	<i>mii tone</i>	0,9	0,6	0,4	0,4	0,4	0,3	33,3
Conserve de pește	<i>mii tone</i>	0,6	0,7	1,1	1,2	1,3	0,4	66,7
Conserve de legume	<i>mii tone</i>	75	65	61	71	67	-	-
Conserve de fructe	<i>mii tone</i>	40	41	43	40	40	-	-
Ulei comestibil	<i>mii tone</i>	173	245	253	285	218	206	119,1
Margarină	<i>mii tone</i>	36	36	38	34	44	26	73
Lapte pentru consum	<i>mii hl</i>	1.864	1.750	1.608	1.580	1.170	1.123	60,2
Produse lapte proaspăt (3,5% grăsime)	<i>mii hl</i>	825	922	905	1.077	1.578	1.485	180,0
Unt	<i>mii tone</i>	7	7	6	6	6	7	100,0
Brânză	<i>mii tone</i>	37	31	29	30	31	26	70,3
Făină de grâu și seară (echivalent grâu)	<i>mii tone</i>	2.945	2.763	2.275	2.249	2.269	2.436	82,7
Zahăr total, din care:	<i>mii tone</i>	321	246	476	493	514	462	143,9
- Zahăr din sfeclă de zahăr	<i>mii tone</i>	185	114	55	74	66	57	30,8
Produse de cofetărie și patiserie	<i>mii tone</i>	81	83	87	96	99	94	116,0
Alcool (echivalent alcool 100%)	<i>mii hl</i>	376	184	275	348	409	455	121,0
Bere	<i>mii hl</i>	9.989	11.133	12.664	12.087	11.602	12.514	125,3
Produse din tutun	<i>mii tone</i>	29	31	33	38	33	32	110,3

*Date provizorii

Sursa: MAPDR, Departamentul Integrării Europene, Serviciul de statistică agricolă.

Gradul de concentrare al industriei este relativ scăzut. Astfel, primele 5 întreprinderi din industria alimentară și a băuturilor dețin 8,6% din veniturile totale realizate de acest sector și 5,4% din numărul total de angajați care lucrează în cadrul sectorului. Primele 20 de întreprinderi dețin 19,4% din veniturile totale realizate de sector și 12,5% din numărul total de angajați.

Tabelul 5.3. Structura și situația privatizării în industria alimentară și a băuturilor din România în anul 2003

	Număr de firme	Pondere în total firme [%]	În proprietatea statului [%]
Total industrie alimentară și a băuturilor	10688	100,0	0,5
Produse din carne și carne de pasăre	1193	11,2	1,0
Produse din pește	51	0,5	2,0
Prelucrare fructe și legume	279	2,6	3,9
Uleiuri și grăsimi	319	3,0	0,6
Produse lactate	812	7,6	0,2
Morărit ¹	1873	17,5	0,6
Panificație ²	4306	40,3	0
Sfeclă de zahăr, zahăr brut ³	254	2,4	2,4
Vin, bere, băuturi alcoolice	579	5,4	0,8
Apă minerală	481	4,5	0,4
Altele	544	5,1	0,4

¹ Inclusiv amidon și furaje pt. animale; ² Inclusiv paste făinoase și biscuiți; ³ Inclusiv produse din zahăr și ciocolată.
Sursa: Institutul Național de Statistică.

Conform informațiilor furnizate de Institutul Național de Statistică, în anul 2003 funcționează 10.688 de firme, din care 99% cu capital majoritar privat (**Tabelul 5.3**). Mai mult, 99,4% din valoarea producției este obținută în întreprinderi cu capital majoritar privat.

Două treimi din cele 9.000 de firme sunt întreprinderi mici cu mai puțin de 10 salariați. Întreprinderile relativ mari (cu peste 50 de salariați) domină doar sectorul zahărului, vinului și berii. În aceste trei subsectoare, 50%-60% din întreprinderi au mai mult de 50 de angajați (în comparație cu 9% pe plan național).

5.2. Privatizarea industriei alimentare

Cadrul juridic general pentru privatizarea societăților comerciale din România este prezentat în **Caseta 5.1**. Nu se mai pot adăuga date suplimentare privind privatizarea industriei alimentare în sens strict, în afară de cifrele prezentate în **Tabelul 5.3** și de discuția din secțiunea privind investițiile străine directe (**Secțiunea 5.3**). Sunt disponibile câteva detalii suplimentare privind privatizarea unui număr de subsectoare agroalimentare aflate la granița dintre agricultura primară și industria alimentară. Aceste subsectoare includ complexe de porci și păsări, silozurile pentru cereale, societățile comerciale specializate în semințe.

Complexele de porci și păsări au caracterizat, prin tradiție, sectorul agricol de stat din România. În anul 1989, sectorul de stat, cu mai puțin de 10% din numărul total al marilor întreprinderi agricole din România (atât ferme de stat, cât și cooperative), deținea mai mult de 50% din numărul de porcine și păsări din întreaga țară. La sfârșitul anului 1996, FPS avea în portofoliul său 114 complexe de porci și păsări aflate în curs de privatizare. În acest subsector, exista un grad extrem de mare de concentrare, deoarece primele 8 ferme mari însemnau 70% din stocuri și 70% din datoria totală. Fermele zootehnice din sectorul de stat aveau datorii mari, iar transferul lor în sectorul privat a fost o combinație între privatizare (de ex., vânzarea către investitori privați), pentru întreprinderile care aveau un grad relativ de succes, și lichidare, pentru întreprinderile falimentare. La începutul anului 2000, practic toate complexe de porci și păsări fuseseră privatizate. Noii proprietari erau toți investitori din țară, deoarece complexe zootehnice nu au reușit să atragă capital străin.

Sectorul de depozitare a cerealelor era, prin tradiție, reprezentat de Romcereal – monopsonul gigant de stat al cerealelor, care, până în anul 1996, deținea o capacitate de depozitare și însilozare a cerealelor de 10 milioane tone și acționa, de asemenea, ca un furnizor major de inputuri, distribuitor de credit direcționat, cumpărător de cereale și agent de depozitare și comercializare a cerealelor. Prin Romcereal, guvernul exercita un control deplin asupra pieței cerealelor, împiedicând sectorul privat să intre pe piețele cerealelor și inputurilor. Până la începutul anului 1997, Romcereal se divizase, în două etape, în 73 de societăți comerciale (44 COMCEREAL-uri și 29 CEREALCOM-uri), care au continuat să funcționeze în proprietatea majoritară a statului, în timp ce dețineau în mod efectiv monopolul local la nivel de județ.

Întreprinderile de depozitare și comercializare a cerealelor au început să fie oferite spre privatizare la sfârșitul anului 1998. FPS nu a întâmpinat dificultăți în găsirea de cumpărători privați și majoritatea întreprinderilor de depozitare și comercializare a cerealelor s-au privatizat într-un an (1999). La fel ca și complexe zootehnice, toate întreprinderile de depozitare și

comercializare a cerealelor au fost cumpărate de către investitori interni și, contrar așteptărilor, nici una din companiile multinaționale care funcționau pe teritoriul României nu a intrat în sectorul cerealelor. Privatizarea a deschis sectorul cerealelor unor noi intrați, care au cumpărat o parte semnificativă a capacității de depozitare (aproximativ 20%), în general în zone-cheie, de exemplu, în bazine cerealiere importante sau în apropierea porturilor Dunării sau Mării Negre. Apariția noilor capacități de depozitare a fost, de asemenea, grăbită de faptul că fostele COMCEREAL-uri, în prezent privatizate, au utilizat avantajul poziției lor de monopol moștenit și au crescut taxele de depozitare. În ciuda lipsei de experiență și a dificultăților legate de accesul la credit, noii intrați au avut în general o performanță satisfăcătoare, care dovedește o evaluare amănunțită a afacerii înainte de cumpărare și o bună administrare după.

Caseta 5.1. Cadrul legal al privatizării

Legea nr. 31/1990: Transformarea întreprinderilor de stat în societăți comerciale cu capital social de stat.

Legea nr. 58/1991: Prima lege a privatizării în România, definind cadrul juridic pentru transferul de capital din sectorul de stat în sectorul privat. Legea a înființat Fondul Proprietății de Stat (FPS), care a preluat peste 70% din totalul capitalului tuturor societăților comerciale de stat, și cinci Fonduri ale Proprietății Private (FPP) regionale, care au preluat restul de 30%. Legea a prevăzut un proces din două etape: (1) transferul liber al “acțiunilor” în societăți comerciale (sub forma certificatelor de proprietate) eliberate cetățenilor români calificați, (2) vânzarea restului de acțiuni către sectorul privat. După aceea, vânzarea de acțiuni sau active putea începe în mod legal. În mod retrospectiv, deși legea includea prevederi moderne, una dintre principalele strangulări în implementarea sa a fost menținerea care a permis FPS să aleagă metoda de privatizare specifică în funcție de condițiile pieței.

Legea nr. 77/1994: “Legea MEBO” (MEBO = Management/Employee Buy-Outs – privatizarea întreprinderii prin achiziționarea ei de către conducere și salariați), care reglementa participarea la privatizarea unei societăți comerciale a angajaților săi, a conducerii, a foștilor salariați și a altor persoane care aveau relații contractuale cu societatea. Deosebit de relevantă pentru agricultură, deoarece a permis participarea producătorilor agricoli la privatizarea societăților de servicii de mecanizare, legea a introdus sistemul de “privatizare pe credit”, cu o perioadă de rambursare în rate de până la 12 ani, cu dobândă scăzută (5%-10% pe an).

Legea nr. 55/1995: “Legea privatizării în masă (PM)”, care asigură transferul real și liber a 30% din acțiunile în societățile comerciale de stat către populație (aproximativ 300 USD pe primitor eligibil) și stabilirea unor proceduri realiste pentru vânzarea acțiunilor emise de societățile comerciale.

Legea nr. 64/1995: “Legea falimentului”, care stabilea procedurile pentru lichidarea și reorganizarea întreprinderilor falimentare.

Întreprinderile prestatoare de servicii agricole erau reprezentate la începutul anului 1997, în principal, de 1.428 AGROMECS-uri (furnizori de servicii de mecanizare), în timp ce îngrășămintele și substanțele chimice erau furnizate direct de către producători sau firmele private specializate. AGROMECS-urile au moștenit mașini vechi și uzate moral din timpul regimului socialist; ele aveau pierderi financiare substanțiale și, drept rezultat, erau incapabile să-și înlocuiască echipamentele.

Întreprinderile de prestări de servicii au început să fie privatizate în 1994-1995, în cadrul asigurat de MEBO și PPM (Programul de privatizare în masă). Aproximativ 450 de întreprinderi au fost privatizate până în 1996. Ritmul privatizării s-a accelerat în 1997 și, practic, toate întreprinderile de servicii au fost privatizate până la sfârșitul anului 1999. Întreprinderile de servicii privatizate consideră că este dificil să facă față concurenței venite din partea micilor operatori privați, care dețin un singur tractor, care oferă servicii similare la prețuri scăzute, deoarece nu sunt înregistrați

ca persoane juridice și deci nu plătesc impozit. Pentru a compensa presiunile din partea competiției, majoritatea întreprinderilor de servicii privatizate au început să-și diversifice activitățile cu cultivarea de plante agricole, în special pe terenurile arendate de la persoane individuale, în schimbul unei plăți medii de 600 kg de grâu la hectar. Dată fiind mărimea parcului de mașini și echipamentul de lucru a solului, întreprinderile de servicii privatizate cultivă în medie 3.500-5.000 hectare, o suprafață egală cu cea a unei ferme mari de stat. Unele întreprinderi și-au modernizat parcul lor de mașini cu mașini din import cu performanță ridicată, achiziționând, de asemenea, tractoare produse în România pe baza diferitelor subvenții de la buget. În multe din cazuri, vechile tractoare românești nu au fost vândute (pentru evitarea competiției), ci păstrate pentru piese de rezervă. În prezent totuși, persistă o deficiență în asigurarea de servicii mecanizate pentru fermieri și, în același timp, fermierii sunt lipsiți de resursele financiare necesare cumpărării propriului lor echipament agricol.

Întreprinderile de comercializare a semințelor. Majoritatea semințelor comerciale produse în România se aflau sub controlul tehnic și financiar al SEMROM (pentru culturile mari) și UNISEM (legume, flori, cartofi). La începutul anului 1997, SEMROM s-a divizat în cinci întreprinderi aflate în proprietatea statului, cu acoperire regională independentă, în timp ce UNISEM a rămas aproape intact. Toate cele șase întreprinderi de semințe au fost privatizate în 1998-1999. Ele trebuie să “se lupte” pentru cote de piață și să facă față competiției din partea importatorilor privați de semințe certificate de calitate.

Întreprinderile SEMROM lucrează în general cu marii producători de semințe – asociații juridice și ferme de stat –, în timp ce micii fermieri sunt din ce în ce mai puțin încurajați să producă semințe (deși aceasta este o activitate profitabilă). Unele întreprinderi SEMROM au început, de asemenea, să importe semințe, iar activitățile de import au o pondere din ce în ce mai mare în cifra lor de afaceri. Cifra de afaceri a întreprinderilor care comercializează semințe a scăzut după reducerea subvențiilor directe pentru achiziția de semințe și extinderea eligibilității pentru aceste subvenții la importatorii privați. Privatizarea, competiția crescută și restrângerea activităților au condus la reduceri semnificative ale forței de muncă (cu mai mult de 30%), dar nu au fost raportate schimbări manageriale majore.

5.3. Investițiile străine directe

Investițiile străine directe (ISD) sunt necesare pentru modernizarea industriei privatizate și pentru facilitarea accesului la piețele de export. România a primit 10,2 miliarde euro în fonduri străine de investiții în perioada 1991-2003 (**Tabelul 5.4**).

Conform **Tabelului 5.4**, principalele sectoare care atrag ISD au fost industria prelucrătoare și sectorul serviciilor. În acest context, industria alimentară și a băuturilor a atras 10% din totalul ISD. Agricultură primară reprezintă doar 1% din totalul ISD cumulate în România în perioada 1991-2003.

Lista celor 100 de investitori străini principali include 9 investiții străine majore în prelucrarea alimentelor și comerțul cu amănuntul în sectorul alimentar și o investiție străină în industria lemnului (**Tabelul 5.5**). Două investiții suplimentare în industria alimentară au apărut în alte

surse, dar nu apar în tabelul celor 100 de investitori principali. Totalul investițiilor străine în cele 12 companii listate în **Tabelul 5.5** reprezintă aproximativ 6% din stocul ISD din România (așa cum se indică în **Tabelul 5.4**).

Tabelul 5.4. Investiții străine directe în principalele activități economice, 1991–2003

Activitate economică	Valoare cumulată [milioane euro]	Pondere [%]
Total, din care	10159,6	100,0
Industria prelucrătoare, din care:	5239,9	51,6
- <i>alimente, băuturi, tutun</i>	983,4	9,7
Poștă și telecomunicații	1509,2	14,9
Comerț	1157,0	14,9
Intermediere financiară și asigurări	936,9	9,2
Servicii pentru întreprinderi	675,2	6,6
Altele	641,4	6,3

Sursa: Institutul Național de Statistică.

Tabelul 5.5. Investiții străine majore în sectorul prelucrării și comerțului cu amănuntul în sectorul alimentar

	Poziție în cadrul celor 100 de investiții străine principale	Investiții străine [milioane USD]	Pondere proprietății întreprinderii române [%]
McDonalds	24	51,0	100
Supermarketuri Metro	26	45,7	85
Fabrica de bere Interbrew Efes	37	38,0	50
European Drinks	46	30,9	40
Danone	60	23,1	65
British-American Tobacco	75	18,5	100
Massiv Forest Products	66	18,1	100
Kraft Foods	78	17,6	100
Supermarketuri Selgros	80	17,8	50
Parmalat	81	17,4	70
Perrier Vittel	>100	6,3	n.a.
Agroindustrială Legumicola	>100	0,3	n.a.
Total investiții străine		284,7	

Sursa: ARIS; Agroindustrială Legumicola din APAPS.

BERD oferă mai multe date detaliate privind portofoliul de investiții în agribusiness, iar acesta reprezintă o componentă importantă a strategiei sale pentru țările în tranziție. BERD enumeră 8 proiecte de investiții în agribusiness în România (**Tabelul 5.6**), majoritatea în companii private și doar unul singur într-un proiect de stat (Piața de gros București). Valoarea totală a celor opt proiecte BERD este de 4,8 miliarde euro și cota BERD este de 1,6 miliarde euro. Deși această sumă se ridică la o treime din totalul investițiilor străine în România, este aproape în totalitate datorie BERD și deci nu poate fi calificată ca ISD. Doar investiția relativ mică în Danone reprezintă capital și poate fi clasificată ca ISD. Proiectele BERD de agribusiness în România reprezintă 4% din totalul proiectelor BERD în România, cifră care este compatibilă cu ponderea națională a agriculturii în ISD conform ARIS. Proiectele de agribusiness ale României reprezintă un procent puțin mai mare (5,5%) din portofoliul total BERD de agribusiness în țările în tranziție.

Tablelul 5.6. Proiectele de agribusiness BERD: volum cumulat net până în decembrie 2002

Numele proiectului	Proprietate	An semnat	Valoare totală proiect [mii euro]	Total BERD* [mii euro]
Coca-Cola Bihor & Iasi	Privat	1993	23.853	4.760
Danone MPF - Danone SRL	Privat	1998	25.688	7.235
EPH Grain Handling Project	Privat	1998	22.644	8.024
Leventis Extension	Privat	1995	21.467	4.111
Parmalat MPF	Privat	1998	15.613	5.614
Rompak S.R.L	Privat	1996	29.100	7.156
United Romanian Breweries SRL	Privat	1996	74.129	29.592
Bucharest Wholesale Market	Stat	1994	36.482	23.818
Total			248.976	90.310
Total BERD în România			7.672.296	2.251.300
Total proiecte BERD de agribusiness în țările în tranziție			4.786.960	1.643.190

*Datorie BERD, cu excepția Danone, care este capital.

Sursa: www.ebrd.com.

Nici una din cifrele de mai sus nu reflectă realizările notabile din sectorul zahărului. În anul 1998, existau în România 33 de fabrici în industria zahărului. Datorită scăderii bruște a producției de sfeclă de zahăr și dificultăților tranziției, în 1998/1999 mai funcționau doar 19 fabrici; celelalte 14 fabrici au fost închise ori datorită lipsei de materie primă, ori datorită dificultăților de ordin financiar. Astfel, gradul de utilizare a capacităților în sectorul zahărului a scăzut la aproximativ 50%. De atunci investitorii străini din Franța, Austria și Germania au achiziționat 10 fabrici de zahăr, astfel încât sectorul zahărului astăzi are o treime capital străin (Raport sectorial FAO, 2003).

Trebuie să subliniem din nou faptul că nu sunt accesibile statistici sistematice privind ISD în România și apar discrepanțe mari în datele din diferite surse. Dată fiind importanța investițiilor străine pentru țările în tranziție în general și pentru România în particular, problemei datelor statistice trebuie să i se acorde o atenție deosebită.

5.4. Pregătirea pentru aderarea la UE

Controlul calității alimentelor la nivel de producător și procesator se află printre problemele de primă prioritate în cadrul programului de preaderare SAPARD. Ministerul Agriculturii este angajat într-un program intensiv de pregătire a reglementărilor și liniilor orientative pentru armonizarea standardelor de calitate și a procedurilor de comercializare cu cele ale UE. În aprilie 2002, gradele și standardele de dinainte de 1989 au fost abrogate, iar producătorii sunt în prezent responsabili de respectarea noilor standarde de calitate, care sunt formulate pentru a satisface cerințele minime de igienă ale UE.

Armonizarea este un concept foarte larg, care acoperă o varietate de probleme și preocupări la fiecare produs. Este, prin urmare, foarte dificil să se evalueze gradul de armonizare în sectorul agroalimentar românesc, în special deoarece procesul legislativ este în curs. Este important de remarcat faptul că, deși armonizarea legislativă a fost realizată în mare măsură, totuși aplicarea sa se

face în mod treptat. Mari întârzieri există în sectorul laptelui și produselor lactate, ca și în sectorul carne (în special carnea de porc, vită și oaie), unde există, de asemenea, presiuni din partea grupurilor de producători pentru întârzierea aplicării legii până în anul 2006. Armonizarea a fost încheiată (sau în mare măsură încheiată) doar pentru producția de semințe, struguri, vin, control fitosanitar și sanitar-veterinar. Monitorizarea reziduurilor de pesticide este implementată și funcțională la nivelul standardelor UE pentru producția vegetală; ajustări suplimentare sunt în curs în sectorul producției zootehnice. În ceea ce privește alte produse și activități, armonizarea este în cel mai bun caz parțială (**Tabelul 5.7**), deși progrese semnificative au fost realizate în anul 2005.

Tabelul 5.7. Situația armonizării sectorului agroalimentar românesc cu standardele UE în 2005

În mare măsură armonizate	Parțial armonizate	Nearmonizate
Producția de semințe	Fructele și legumele	Zahăr
Viticultura	Cerealele	Lapte și produse lactate
Vinul	Morărit și panificație	Carne (porc, vită, oaie)
Controlul fitosanitar	Pesticide, monitorizarea reziduurilor	Ouă și carne de pasăre
Controlul sanitar-veterinar		

Faptul că unele mărfuri și activități sunt considerate ca “nearmonizate” nu înseamnă ca nu există standarde de calitate pentru aceste mărfuri. Înseamnă doar că, în această etapă, standardele de calitate românești nu se ridică la nivelul standardelor de calitate ale UE. Un exemplu deosebit de convingător este dat de sectorul laptelui și produselor lactate. Acest sector este extrem de dificil de armonizat, deoarece laptele este produs de o multitudine de mici gospodării ale producătorilor, care au fiecare una sau două vaci. Marile fabrici de lactate (unele finanțate cu capital străin) și-au instalat cu cheltuieli proprii tancuri de lapte și facilități de refrigerare în multe sate. Aceste centre de colectare primesc lapte materie primă de la micii producători în mod organizat, utilizând echipamente moderne și respectând cerințele de igienă standard. Totuși aceste standarde încă nu se ridică la nivelul standardelor UE, iar sectorul lactatelor încă este considerat ca fiind nearmonizat.

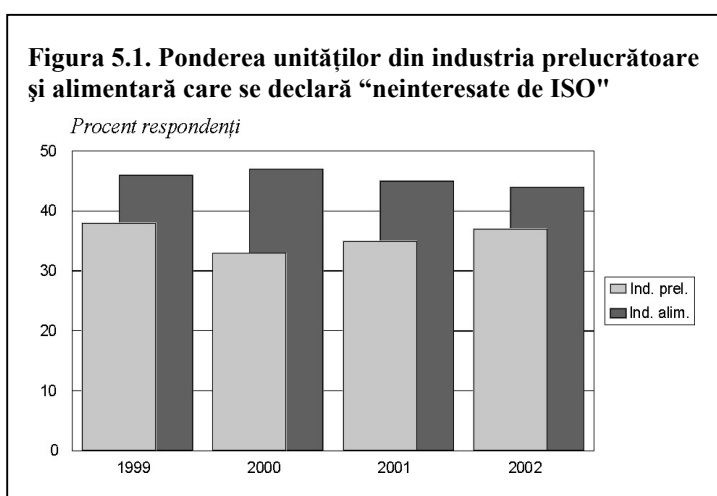
Tabelul 5.8. Capacitatea de producție a unităților care satisfac standardele UE, 2005

Tipul de unitate	Carne roșie					Carne de pasăre		Carne de vânat		Lapte		
	Capacitate ridicată			Capacitate scăzută		Capacitate ridicată		Capacitate ridicată		Capacitate ridicată	Capacitate scăzută	
	Abatoare	Prelucrare	Carne tocată/carcașă	Abatoare	Prelucrare	Abatoare	Prelucrare	Depozitare și tranșare carne	Prelucrare	> 2 milioane l/an	500,000 – 2 mil. l/an	< 500,000 l/an
Deja satisfac standardele UE	4	5	5			6	4	2	1	15	2	1
Vor satisface standardele UE în viitorul apropiat	13	43		1	9	7				24	6	5
Considerate “în tranziție”	20	17				2				27	1	
TOTAL	37	65	5	1	9	15	4	2	1	66	9	6

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale.

Tabelul 5.8 prezintă o imagine de ansamblu asupra nivelurilor curente de pregătire a industriei prelucrătoare alimentare pentru a face față standardelor de piață ale UE și potențialul curent al sectoarelor de a aproviziona piața UE cu produsele lor.

Industria alimentară românească în general nu este pregătită pentru noul mediu competitiv asociat aderării la UE. Această lipsă de pregătire este subliniată de datele anchetei INS privind implementarea sistemului ISO 9000. Doar 16% din întreprinderi aveau certificate ISO 9000 în anul 2002 (o cifră încurajator în creștere de la 8% în 1999) și alte 13% se aflau în stadiul de implementare și formulare (în creștere, de la 10% în 1999). Mai mult de 40% din respondenții din industria alimentară în anul 2002 au indicat că ei nu sunt interesați în certificarea ISO 9000. Acest procent a rămas constant din anul 1999 și a fost cu mult mai mare decât procentul respondenților la nivelul întregii industrii prelucrătoare care nu erau “interesați de ISO” (**Figura 5.1**). Industria alimentară este mai puțin conștientă de importanța certificării ISO decât restul industriei prelucrătoare. Acțiunea legislativă singură este astfel insuficientă pentru implementarea standardelor UE, incluzând HACCP și ISO. Pentru a asigura competitivitatea cu sectoarele de activitate ale UE, agribusiness-ul din România trebuie să-și schimbe atitudinea în legătură cu certificarea ISO 9000 și să facă eforturi concertate pentru a asigura implementarea sistemului.

5.5. Sarcini importante

Factorii de decizie au în față trei sarcini importante în sectorul de agroprelucrare.

- *În primul rând*, trebuie făcute toate eforturile la nivel guvernamental pentru promovarea și atragerea ISD în industria alimentară (și în agricultura primară). Guvernul ar trebui să aibă în vedere experiența altor țări europene – în special Irlanda – în încurajarea investițiilor străine. Nu sunt necesare măsuri speciale pentru încurajarea ISD în comerțul alimentar cu amănuntul și în domeniul restaurante, dar **devine imperativă atragerea capitalului străin pentru modernizarea și upgradarea sectorului de prelucrare a alimentelor care s-a privatizat.**
- *În al doilea rând*, în paralel cu încurajarea investitorilor străini, guvernul trebuie să dezvolte politici pentru **încurajarea investițiilor interne în întreprinderile prelucrătoare mici și mijlocii din zonele rurale.** Așa cum se indică în **Tabelul 5.9**, investițiile nete în industria alimentară sunt încă la un nivel relativ modest. Prelucrarea alimentelor este un complement ideal al activităților agricole ale populației rurale și poate fi înființată în localitățile rurale cu un minim de efort și de investiții. În afară de creșterea

veniturilor familiilor de antreprenori, această activitate va genera locuri de muncă pe plan local și astfel va contribui la reducerea forței de muncă ocupate în agricultură și la dezvoltarea rurală neagricolă în sens larg. Aceste politici ar trebui să fie parte a unei strategii de dezvoltare rurală care privește spre viitor și care nu trebuie să se limiteze la obiceiul tradițional de asigurare de subvenții pentru achiziționarea de mașini și echipamente agricole.

Tabelul 5.9. Investiții nete în industria alimentară în perioada 1998–2003 (milioane euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Total perioadă 1998-2003
Produse din carne	70,5	21,0	34,0	36,3	50,2	69,8	281,8
Produse din pește	0,9	0,5	0,8	1,4	1,6	8,6	13,8
Prelucrare fructe și legume	15,8	6,8	7,0	4,2	4,4	8,7	46,9
Uleiuri și grăsimi	18,6	16,4	15,3	13,3	11,8	23,2	98,7
Produse lactate	15,1	26,7	57,3	23,2	34,3	38,4	195,1
Morărit	10,3	12,3	15,3	95,6	26,3	28,2	188,0
Panificație	51,4	28,9	32,6	51,7	69,9	101,9	336,3
Zahăr și produse din zahăr	14,2	10,0	9,8	16,4	14,2	18,3	82,9
Vin și băuturi alcoolice	70,4	37,8	20,0	27,6	28,8	39,1	223,7
Bere	42,1	45,3	42,5	156,9	38,7	27,2	352,6
Ape minerale	97,8	64,2	47,7	56,0	47,4	39,8	353,0
Altele	5,0	5,5	18,5	36,5	52,1	76,6	194,2
Total	412,1	275,4	300,8	519,0	379,8	479,9	2367,0

Sursa: Institutul Național de Statistică.

- **În al treilea rând, România trebuie cât mai rapid să își încheie cu succes eforturile de satisfacere a cerințelor legate de calitate și a standardelor Comunității Europene din sectorul industriei alimentare.** Au fost realizate progrese considerabile în armonizarea standardelor și reglementărilor locale cu cele ale UE, dar totuși mai rămân multe lucruri de făcut. Aceasta nu este atât sarcina Ministerului Agriculturii din București, cât responsabilitatea direcțiilor agricole județene, care trebuie să realizeze un program educativ extensiv la nivelul producătorilor și procesatorilor din toate părțile țării. Se pare că producătorii din România nu sunt încă pe deplin conștienți de importanța crucială a satisfacerii standardelor de calitate ale UE pentru accesul lor viitor pe piețele europene. Ministerul Agriculturii trebuie să își desfășoare forțele sale la nivel regional pentru a depăși aceste bariere comportamentale și să-i convingă pe toți actorii implicați în industria alimentară să ia măsurile necesare pentru obținerea aprobării UE.